

Судакъ шеэри больгеси МБОТ « Къырымтатар тилинде окъуткъан 3
номералы орта умумтасиль мектеби»

Фииль. Фиильлернинъ заманлары.

4 сыныф

Азырлады: Абдувелиева Сабрие Рефатовна

Мевзу: Фииль. Фииллернинъ заманлары.

Макъсатлар:

Фен боюнджа

-Фииль сез чешити акъкъында бильгилерни пекитюв;

-Фииллерни нутукъта къуланув ве манаджа келишкен фииллерни тапув хусусиетлерини инкишаф этмек;

фииль заманлары акъкъында умумий малюмат берюв, оларны огренюв, догъру бельгилев;

Фен тышында

Коммуникатив фаалиетлери (Коммуникативные действия)

-Талелелернинъ афызаларыны, фикир юрсетювлерини ве озь фикирлерини ифаде этмекни инкишаф этюв;

башкъаларнынъ нутукъларыны динълемек ве анъламакъ;

суаллер бермек, берильген суаллерге толу джеваплар бермек;

ортакъ музакереде иштиракъ этюв;

талелелернинъ сёз байлыгъыны зенгинлештирюв.

Регулятив фаалиетлери (Регулятивные действия)

Окъув макъсатларыны ве вазифелерини бельгилемеге огретмек;

дерстеки фаалиетини планлаштырув;

Япылгъан ишлерине къыймет кесмек;

Шахсиетлик фаалиетлери (Личностные действия)

Ахлякъый чизгилерни тербиелемек;

озь сагълыкъларына мукъайтлыкъ, этрафтакилерге урьмет тербиелев ве ана тилине меракъ догърув;

табиаткъа, окъувгъа, ишке севги ашламакъ.

Дерсининъ теминаты: мультимедиа васталары, дерсликлер, дидактик карточкалар.

Дерсининъ чешити. Янъы мевзу анълатув дерси.

Дерсининъ кетишаты:

І.Тешкилий къысым (2 дакъкъа)

Фаалиетке озь мукъаддератини тайин этюв (Самоопределение к деятельности).

(Селямлашув)

Селям олсун сизге, достлар!

Ниает кельди баарь!

Бири-бирине тебессюмлер,

Багъышлайлар балалар.

Дерске азыр талебелер.

Азыр китап, дефтерлер,

Тильге севги ашлайыкъ,

Дерсимизни башлайыкъ.

Дерсте фааль чалышып.

Чокъ бильгилер алайыкъ.

(Мусафирлерни селямлав)

Еримизге отурып,

Санни язып алайыкъ. **(1 слайд)**

II. Янъы мевзугъа кириш. (5 дакъкъа)

Тахтада сезлер: булут, **ачмакъ**, ягъмур, чечек, **ачты**, кунеш, терек, ача, безь, **ачаджакъ**. **(2 слайд)**

Тахтада язылгъан сезлер боюнджа насыл вазифелернинъ беджерильмесини теклиф этер эдинъиз?(ялгъамаларны тапмакъ, сез чешитлерини ве сезлернинъ сайысыны бельгилемек).

-Бу сезлерни насыл болюклерге болер эдинъиз? Таныш олгъан, яни эвель кечильген сез чешитлерини айтынъыз. Биз коремиз ки базы сезлер къайд этильген. Бу- **ачмакъ**, **ачты**, ача, **ачаджакъ** сезлери .Оларнынъ насыл умумий къысмы бар ?

(Усьнюхат дакъкъасы (Минутка каллиграфии)) (3 слайд)

- Келинъиз, бу сезлерде олгъан тамырны дефтеримизге бир сатыр догъру ве дюльбер язып алайыкъ.

Тахтада:ИФАИПИРЛЮ. Арткъач арифлерни алып ташласакъ, дерсимизнинъ мевзусыны тапармыз. Ве къалгъан сезлерге бакъып даа нени анъламакъ мумкюн? (Ачты, ача, ве ачаджакъ сезлери фаркълы вакъытларда олгъанларыны биз анълаймыз.)

- Бугуьки дерсимсизнинь мевзусыны сиз энди аньлагъандырсынъыз(Фииль. Фиильнинь заманлары) (4 слайд)

III. Яньы мевзунынь илян этилюви ве макъсатларнынь бельгиленюви. (2 дакъкъа)

1.Я биз бу мевзуны яхшы менимсемек ичюн нелер япмакъ керекмиз ?

(Оджаны дикъкъатнен динълемек, дерсте фааль чалышмакъ ,фиильнинь хусусиетлерини хатырламакъ керекмиз, чешит мешгъулиетлер япып фииллернинь заманларыны огренмек керекмиз.)

IV. Бильгилерни актуаллештирюв (10 дакъкъа)

1.Келинъиз, «Сез чешитлери» адлы шакълы шиирни окъуйыкъ

Ким? ве Не?-деп, Исимлер

Эр вакъыт суаль бере.

Насыл? гузель Сыфытлар

Аляметлер бильдире.

Фииль исе гедже-куньдюз

Иш, арекет беджере...

Сез чешитлерни билемиз

Оларны биз огренемиз.

Оджамыз сорагъанда,

Догъру джевап беремиз.(5 слайд)

Насыл сез чешитлери акъкъында сез юрсеттик?

(исим, сыфат ве фииль.)

-Бираз тюшюнип, айтынъыз, къайсы сез чешити энъ муимдир?

(Бутюн сез чешитлери муимдир. Олар бизим нутугъымызнынь гузеллештирелер. Эр бир сез чешитине аит олгъан сез –бу бизим лугъат байлыгъымыздыр, олар нутукъны джанландыралар, аэнклештирелер)

Китапнен чалышув Шимди исе китапнынь 143 с. къайдени окъуйыкъ

- Фииль нени бильдире?(предметнинь иш-арекетини)

- Насыл суаллерге джевап бере?(Не япты? Не япа? Не япаджакъ?)

- Озь мисаллеринъизни кетирнъиз.

2. Вазифе: Келинъиз, фииллери тюшип къалгъан метинни окъуп бакъайыкъ. Оларнынъ манасыны анълап олурмызмы?

Ильк баарь

Бизде баарь эрте... (келе) Башкъа ерлерде топракъ даа къар астында олгъанда, бизде орталыкъ (ешере) « Ильк баарь (кельди)»,- (дейлер)Бостанда таже согъан, къозукъулакъ (осюп етишти) Энди къарылгъачлар да (учып кельдилер) Азбарларда фиданлар (сачалар)Тереклер чечек...(ача). (6 слайд)

-Бу метинде фииллер тюшип къалгъан. Биз не акъкъында сез юрсетильгенини анълап оламызмы ?

-Тахминен, анълашыла ки, бу метин баарь акъкъында олгъаны.

-Лякин бутюнлей биз анълап оламаймыз? Шимди бу метинни филлернинъ къулланувынен окъуйыкъ. (7слайд)

Энди баарьнинъ гузеллиги бизлерге ачылдымы, Баарьде нелер олгъаныны биз анъладыкъмы?

-Насыл сезлер анъламагъа ярдым эттилер? Олар насыл сез чешитинен ифаделенелер?

-Демек, фииллернинъ джумледе ишлетильмеси муимдир.

-Сизлер йылнынъ насыл мевсимлерини билесинъиз?

- Шимди бизде насыл мевсим?

- Баарьде къач ай бар? Оларнынъ адларыны айтынъыз. (март, апрель ве майыс)

3.Лугъат иши:

Къозукъулакъ (щавель), фидан (саженец, росток.) (8слайд)

Сезлернинъ маналарыны лугъатларда тапып, язамыз.

Бу сезлерден бирер джумде тизип, дефтеринъизге язынъыз. Джумледе баш ве экинджи дередже азаларыны бельгиленъиз. Насыл джумле олгъаныны айтынъыз. (Кениш, кениш олмагъан)

- Фииллернинъ джумледеки ролю. (Эксерий алларда филлер джумледе хабер вазифесини беджерелер

Раатлыкь дакъкъасы: (1 дакъкъа) (9,10 слайд)

4.Шимди исе биз невбеттеки вазифемизге кечемиз.

«Тюшюнип тап» (11 слайд)

Тахтада ресимлерни коресинъиз. Бу ресимлер бизлерге нелерни анълаталар?

Язды, яза, язаджакъ.

Биринджи ресимге насыл суаль къоймакъ мумкюн? Къалгъан ресимлерге насыл суаллер къоймакъ мумкюн? Бу ресимлер нени ифаделей? (Иш-арекет олаята иш-арекет олды иш-арект оладжакъ)

Демек, фииллер маналарына ве суаллерине коре заманларгъа айырылалар.

Фииллернинъ учь заманы бардыр: (12 слайд)

а)Кечкен заман фииллери (иш-арекет олып кечти)-Не япты? Не олды?Не япкъан? Не олгъан?

Окъуды, турды,ашагъан,эшиткен,корьди,бильген...

б)Шимдики заман фииллери (иш-арекет олаята)- Не япа?Не ола?

Окъуй, тура, ашай, эшите,коре, биле...

в)Келеджек заман фииллери (иш-арекет энди оладжакъ)- Не япаджакъ? Не оладжакъ?

Окъуйджакъ, тураджакъ, ашайджакъ, эшитеджек, кореджек, биледжек...

V Пекитюв: (18 дакъкъа)

Группаларда карточкаларнен чалышув (фииллерни заманларына коре, айырып язмакъ)

Сыныф учь такъымгъа болюне, такъымнынъ башлыгъы сечиле. Талелелер зарфларгъа коре, озь такъымларыны адландыралар (келеджек заман фииллери, шимдики заман фииллери, кечкен заман фииллери) Карточкаларда язылгъан филлерни эр бир такъым озь адына коре айыра.

Унутты, беджере, бакъаджакъ, коре, донатты, чезеджек, къойды, биле, келеджек, язды, ойнай, биледжек, огрене, юкълады, севине, секирди, отураджакъ, динълей бараджакъ, яраштыра, осьтюре, кийинеджек, куле, капатты, ачаджакъ, ювунды, алгъышлады, ашайджакъ, чалды, йырлайджак

Такъым башлыгъы озъ ишлерини такъдим эте. Энь башта такъым ады нени ифаделегенини айта(къаиде)сонъ, такъдимге кече.

-Бу сезлерден экишер джумле тизип, дефтеринъызге язынъыз.

-Берильген фиилерни заманларнен тюрлендирип язынъыз.

Бояламакъ, саймакъ, тутмакъ.

Тахтада «Къайтарма» шири. **(13 слайд)**

Балалар «Къайтарма»-бу не? (Миилий оюнымыз)

Келинъыз, бу гузель шиирни берабер окъуйыкъ.

Къайтарма

Давул гурълей, эп сеслене

Кеманенинъ теллери.

Къайтарманынъ эзгисине,

Джоша (наслаждається) юрт-къыр челлери.

Давулджы ура чокъмарыны,

Юреклер эп къувана.

Къайтармагъа къайта-къайта,

Яшны, къартны ойната.

(Къайтарма янъгырай)

«Къыйтарма» акъкъында фииллернинъ заманларыныны къулланаракъ не айтмакъ мумкюн? **(14 слайд)**

«Къайтарма» Ватанымызда янъгырады, янъгырай ве янъгырайджакъ!

«Къайтармагъа» бизлер ойнадыкъ, ойнаймыз ве ойнайджакъмыз!

V.Эв вазифеси: (2 дакъкъа)

(Тахтада языла ве анълатыла) 147с. Къайдени огренмек, 285, я да 286 мешгъулиетлерден бир де бирини сечип язмакъ. Базы талебелер ичюн махсус карточкаларда эв вазифеси бериле.

Сезлерни кочюрп дефтеринъе яз. Кечкен заман фииллерининъ астларыны сыз. -ды, -ди,-ты,-ти

Ойнай , кетти, агълады, окъуйджакъ,язды, кельди, юкълай, ашады, тюшюне, къайтаджакъ, къайтты, суварды.

VI.Нетиджелев

-Бугунъ биз филлер ве заманлары акъкъында сез юрсеттик. Келинъиз, сизлернен бойле меракълы (рефлексия) усулнен дерсининъ нетиджесини чыкъарайыкъ.

Айтынъыз, биз дерсининъ башында къойгъан макъсатларымызгъа ириштикми?

Баалав(5 дакъкъа) « Зийин уджумы» (мозговой штурм)

- 1.Бугунъ огренильген сез чешити.
2. Фииль нени бильдире?
3. Биз дефтерлерде не яптыкъ?
4. Дерсте биз не яптыкъ?
5. Фииллернинъ къач заманы бар?
6. Юкъарыда окъулгъан метиннинъ мевзусы .
7. Насыл миллий оюн акъкъында лаф юрьсеттик?
8. Джумлелерде фиильнинъ ролю.
9. Къозукъулакъ -бу не?
10. Шимдики заман фиилини насыл сез ифаделей?
- 11.Дерсимизге мусафирлер келекеледжегинден хаберим

сыфат	фииль	къай-тарма	хабер	хоран
исим	олды	терек	юкъла-дыкъ	муштеда
сайдыкъ	от	яздыкъ	олаята	оладжакъ
дёрт	пред-метни	кузь	окъю-дыкъ	къыш
олар	иш-арекетини	баарь	учь	беш

VII. Бугуныкы дерске къыймет кес (2 дакъкъа)

(джумлелернинъ къаршысында бу ишаретни къой «+»).

Янъы, меракълы бильгилер алдым	
Эр шей къолай оламады, амма мен анъламагъа тырыштым	
Манъа бу мевзуны даа чалышмакъ керек оладжакъ.	
Окъумакъ ве огренмек къолай иш дегиль экен!	

Эв вазифеси

Сезлерни кочюрип дефтеринъе яз. Кечкен заман

фииллерининъ астларыны сыз. -ды, -ди, -ты, -ти

Ойнай, кетти, агълады, окъуйджакъ, язды, кельди, юкълай, ашады, тюшюне, къайтаджакъ, къайтты, суварды.

унутты	беджере	ойнай
бакъаджакъ	донатты	огрене
коре	келеджек	биледжек
чезеджек	язды	севине
къойды	биле	юкълады
секирди	ичеджек	куле
яраштыра	динълей	киеджек
бараджакъ	осьтюре	эшитти
ачаджакъ	капатты	ювунды
ашайджакъ	чалды	айтаджакъ

Бояламакъ

Саймакъ

Тутмакъ

